

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANASANAT DALI**

BALABAN İÇİN BİR ETÜT ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Zafer EREN**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Şirin KARADENİZ GÜNEY**

İstanbul – 2015

ÖNSÖZ

Bu çalışma T.C Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Anasanat Dalı yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalgı eğitimi; genel, özengen ve mesleki müzik eğitiminin en önemli boyutlarından birisidir. Müzik eğitiminde belirlenen amaca, kullanılacak bir çalgı yardımıyla daha kolay ve sağlıklı bir biçimde ulaşmak mümkündür. Çalgı eğitimi, öğretmen ve öğrenci arasında bireysel olarak gerçekleşen ve planlı olarak yürütülmesi gereken bir eğitim sürecidir. Bu süreç içinde öğrenci, çalgı hakkında teknik bilgi ve becerileri kazanmakla birlikte, müziksel gelişimini de artırmaktadır.

Bu çalışmayla Türk Halk Müziğimizin üflemeli sazlarından BALABAN adlı çalgıyı tanıtmak ve bu çalgıya gönül veren müzikseverlere öğretim tekniklerini ve kendini geliştirmek isteyenlerin de bolca egzersiz yapabileceği bir ETÜD önerisidir.

Çalışmamda bana yol gösteren danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Şirin KARADENİZ GÜNEY'e, Yrd. Doç. Naci MADANOĞLU'na, Öğretim Görevlisi Gürkan ÇAKMAK'a ve öğretim hayatım boyunca bana emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Haziran 2015

Zafer EREN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KISALTMALAR LİSTESİ.....	III
ŞEKİL LİSTESİ	IV
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
1. GİRİŞ.....	1
2. BALABAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Balabanın Tarihçesi.....	2
2.2. Balabanın Yapısal Özellikleri.....	2
2.2.1. Balabanın Yapısı.....	2
2.2.1.1. Gövde.....	3
2.2.2.2. Kamiş.....	3
2.2.3.3. Kıskaç.....	4
3. BALABANIN TEKNİK ÖZELLİKLERİ.....	5
4. GENEL MÜZİK BİLGİLERİ	6
4.1. Nota Değerleri.....	6
4.2. Sus Değerleri.....	8
4.3. Bağ.....	9
4.4. Değiştirici İşaretler.....	10
4.5. Tekrar İşaretleri.....	10
4.6. Notaların Porte Üzerinde Sıralanışı.....	11
4.7. Parmak ve Dudak Pozisyonu.....	12
4.7.1. Doğru ve Yanlış Tutuş Pozisyonları.....	14
4.8. Balaban Üzerinde Notaların Yerleri.....	14
5. ETÜT ÇALIŞMALARI.....	34-48
6. SONUÇ.....	49
KAYNAKLAR.....	50
ÖZGEÇMİŞ.....	51

KISALTMALAR LİSTESİ

T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
Yrd. Doç.	: Yardımcı Doçent
Dr.	: Doktor
T.F.A.	: Truva Folklor Araştırmaları
C.	: Cilt
S.	: Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1 : Gövde.....	3
Şekil 2.2 : Kamaş.....	4
Şekil 2.3 : Kısaç.....	4
Şekil 3.1 : Balabanın Ses Aralığı.....	5
Şekil 4.1 : Nota Değerleri.....	6
Şekil 4.2 : Birlik Nota.....	7
Şekil 4.3 : İkilik Nota.....	7
Şekil 4.4 : Dörtlük Nota.....	7
Şekil 4.5 : Sekizlik Nota.....	7
Şekil 4.6 : Onaltılık Nota.....	8
Şekil 4.7 : Sus Değerleri.....	8
Şekil 4.8 : Bağ.....	9
Şekil 4.9 : Bağ.....	9
Şekil 4.10 : Bağ.....	9
Şekil 4.11 : Değiştirici İşaretler.....	10
Şekil 4.12 : Senyo.....	10
Şekil 4.13 : Reprise.....	10
Şekil 4.14 : Ölçü Tekrar İşareti.....	11
Şekil 4.15 : Notaların Porte Üzerinde Sıralanışı.....	11
Şekil 4.16 : Anahtar Çeşitleri.....	11
Şekil 4.17 : Diyafram Kasını Kullanarak Üfleme.....	12
Şekil 4.18 : Yanakları Şişirerek Üfleme.....	12
Şekil 4.19 : Beş Parmak Pozisyonu.....	13
Şekil 4.20 : Sekiz Parmak Pozisyonu.....	13
Şekil 4.21 : Doğru Tutuş Pozisyonu.....	14

Şekil 4.22 : Yanlış Tutuş Pozisyonu.....	14
Şekil 4.23 : La 1.Oktav.....	14
Şekil 4.24 : Si Bemol (8 Parmak).....	15
Şekil 4.25 : Si Bemol (5 Parmak).....	16
Şekil 4.26 : Si (8 Parmak)	17
Şekil 4.27 : Do (8 Parmak).....	18
Şekil 4.28 : Do (5 Parmak).....	19
Şekil 4.29 : Do diyez	20
Şekil 4.30 : Re (8 Parmak).....	21
Şekil 4.31 : Re (5 Parmak).....	22
Şekil 4.32 : Re diyez.....	23
Şekil 4.33 : Mi (5 Parmak)	24
Şekil 4.34 : Mi (8 Parmak)	25
Şekil 4.35 : Fa	26
Şekil 4.36 : Fa diyez	27
Şekil 4.37 : Sol	28
Şekil 4.38 : “Sol” Yandan Görünüm	28
Şekil 4.39 : Sol diyez	29
Şekil 4.40 : La 2. Oktav.....	30
Şekil 4.41 : Si bemol 2. Oktav.....	31
Şekil 4.42 : Si 2. Oktav.....	32
Şekil 4.43 : Balaban Çalgısının Tablo Üzerinde Notalarının Gösterilmesi.....	33
Şekil 5.1 : Fa.....	34
Şekil 5.2 : Sol.....	34
Şekil 5.3 : La.....	35
Şekil 5.4 : Si.....	36
Şekil 5.5 : Do.....	37
Şekil 5.6 : Mi.....	37

Şekil 5.7 : Re.....	38
Şekil 5.8 : Do.....	38
Şekil 5.9 : Si.....	39
Şekil 5.10 : La.....	40

BALABAN İÇİN BİR ETÜT ÖNERİSİ

ÖZET

“İcracının çalgısı üzerindeki teknik gelişiminin sağlanması amacıyla yaratılan bir özel kompozisyon” olarak tanımlanabilen *etüt* kavramı, balaban çalgısı için de çok önemlidir. Özellikle balaban gibi hakkında yazılı metod ve çalışmaların çok az olduğu çalgı için daha da önem kazanmaktadır. Türk Halk Müziğinde, esere ayrı bir tad veren balaban yanık sesiyle icracıda ve dinleyicide büyük etki bırakmaktadır.

Etütler, içerdikleri hedeflerle müziksel eserlerin teknik ve müzikal olarak doğru ve güzel seslendirilmesini/yorumlanmasını amaçlar. Bu yönüyle çalgı eğitiminde çok önemli bir yere ve işleve sahiptirler.

Bu çalışmada balaban eğitimi almak isteyenler için temel bilgiler ve teknikler bulunmaktadır. Hedef kitle “Başlangıç düzeyinde” olanlar hedef seçilmiştir. Verilen teknik bilgiler ve etütlerle bol miktarda egzersiz ve tekrar yapma şansı bulunacak, balaban sazında ilerleme sağlanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çalgı etüdü, balaban

AN ETUDE RECOMMENDATION FOR BALABAN

ABSTRACT

The concept of *etude* that can be identified as “ a special composition created for the purpose of supplying the improvement of the performer on his/her instrument”, is very important for the balaban, as well. It gains more importance especially for the instrument like balaban which has few written methods or practices. The Balaban giving a different taste to the piece in Turkish Folk Music also makes a big effect on the performer and the listener with its elegiac sound.

Edutes with their target contents aim musical pieces to be performed or commented truly as technically and musically. To this aspect, they have a very important place and function in instrument education

In this study there are basic informations and techniques for the one who wants to get Balaban education. Target learners are choosen as the “Beginner Level”. The lerner will find a chance to do lots of practice and repetition by the given technical informations and etudes and thus improvement will be provided.

Key words: Instrument Etude, Balaban

1. GİRİŞ

Etüt, genellikle sıkça karşılaşılan önemli zorlukları yenmek ve belirli bir teknik beceriyi mükemmelleştirmek amacıyla pratik yapma materyali sağlamak için tasarlanmış, sözsüz müziksel kompozisyondur.¹ Etütler aynı zamanda, çalgı tekniğini ustalık düzeyinde geliştirmekle birlikte, müzikal değerlere de ağırlık veren, araştırmacı nitelikte olgun alıştırma parçalarıdır.²

“Çalgı eğitimi sürecinde çeşitli problemlerle karşılaşma olağandır. En çok karşılaşılan problemlerin başında ise teknik güçlükler gelmektedir. Çalgı eğitiminde karşılaşılan teknik ve müziksel sorunların çözülmesinde etüt önemli bir materyaldir. Etütler, eğitimin başlangıcından ileri aşamalarına kadarki sürecin bütününde çalgı tekniğine ilişkin becerilerin oluşturulması amacıyla kullanılmaktadır.³”

Uzun yıllardır balaban çalmama rağmen dünya üzerinde profesyonel olarak hazırlanmış metod ve etüdlerin olmayışının eksikliğini her zaman hissettim. Alihan SAMEDOV’un Mayıs 2008’de yayınladığı *balaban metodu* dışında dünyada başka bir *balaban metodu* da maalesef yok. Bir öğretmen olarak bilginin yayılıp çoğalması gerektiği inancıyla yola çıktım. Bu metod yazılmadan önce geniş bir literatür taraması yapıldı. Bu alanda yapılmış çalışmalar incelendi. Üflemeli çalgılar metodları gözden geçirildi. Ardından etüdler tarafımızca Sibelius programı ile bilgisayar ortamına aktarıldı. Çalışmanın amacı Türk tarihi kadar eski olan balabanı tanıtmak ve başlangıç düzeyinde öğrenmek isteyenler için çok sayıda egzersiz örneği yer almaktadır.

---

¹ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 1992 İstanbul

² Say, A., (2005). Müzik Sözlüğü. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

³ Yalçinkaya, B., (2010). Flüt eğitiminde geleneksel Türk müziği eserlerinin seslendirilmesine yönelik oluşturulan “Etüt Yazma Modeli” ve bu modelle bestelenen “Özgün Etütler”in öğrenci başarısı üzerine etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

2. BALABAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bu bölümde balabanın tarihçesi, yapısı ve teknik özellikleri ele alınacaktır.

2.1. Balabanın Tarihçesi

Balaban-Azerbaycan geleneksel musikisinde çok kullanılan, kamışla çalınan, üç ana bölümden oluşan nefesli bir müzik aletidir. Geçmişte MÖ 2-3 bin yılına dayanıyor. O günden bugüne Kafkas, Orta Asya ve yakın Şark ülkelerinde kullanımı çok yayılmıştır. Bu konuda Profesöre Ramik İMRANİ, Mecnun KERİMOV, Abbasgulu NECEFZADE, Songül KARAHASANOĞLU ATA bilgiler sunmuştur.

BALA: Küçük, BAN: Ses anlamında Türkçe sözcüklerdir. Balaban küçük hazin ses anlamına geldiğini görüyoruz. Bu sözcükler Kitab-ı Dede Korkut'ta ,Evliya Çelebi'de kullanıldığı görülmektedir. Balaban, 1931 yılında Azerbaycan'da ,Halk Çalgı Aletleri Orkestrası oluşturulduğu günden beri Azerbaycan orkestrasında kullanılmaktadır. Balaban müzik aleti olarak kullanıldığı günden beri birçok ülkeye yayılmıştır. Ülkelere göre isminde ve görünümünde değişiklikler vardır.⁴

2.2. Balabanın Yapısal Özellikleri

2.2.1. Balabanın Yapısı

Balaban erik, ceviz, dut ve armut ağaçlarından özel makinelerde yontulup, içi oyulduktan sonra bazı bitki yağları sürülerek belli sıcaklıkta uzun süre kurutulur. Fakat en iyi ses erik ağacından alınır. Balaban 3 ana bölümden oluşur.

Bu bölümde görseller tarafımızca çekilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

---

⁴ Samedov,A. Balaban Metodu , Mayıs 2008, İstanbul.

2.2.1.1. Gövde

Gövdenin en iyi yapı malzemesi erik ağacıdır. Balabanın gövdesinde ön tarafta 8, arka tarafta 1 adet deliği vardır. İcra sırasında her iki elin parmaklarıyla delikler açılıp-kapatılır. Eskiden yapılan balabanlarla günümüz balabanları arasındaki tek fark fazladan açılan deliklerdir. Bu da daha fazla oktav kullanılarak müzik yapmalarına yardımcı olur. Balabanın 1,5 oktava yakın ses dizini vardır. Balaban sanatçıları kullandıkları müziklere göre akordlarını kendileri ayarlarlar.⁵

Şekil 2.1. Gövde (Zafer EREN özel arşiv)

2.2.1.2. Kamış

Kamışın yapı malzemesi olarak su da ve kuruda yetişen kamış kullanılır. Güneşte kuruyan kamışlar daha çok tercih edilir. Yapımı tamamlanan kamışın ortasına kısaç baş kısmına da koruyucu başlık takılır. Bundan sonraki etap Balabanı kullanan müzisyene bağlıdır. Kamışı kendi nefesine göre ayarlar. Başlangıçta normal bir ses çıkması beklenmemelidir. Kamışların sesi çalındıkça açılır.

Şekil 2.2. Kamış (Zafer EREN özel arşiv)

- Kamış yapımında, iyi bir kamış cinsinin olması için;
- 1- Kamışın dış çap ile iç çap arasındaki et kalınlığının ince olması,
  - 2- Daha evvel yaş olarak kesilip, sonradan kurutulmaması,
  - 3- En iyi kamış cinsinin kendiliğinden, bulunduğu yerde güneş altında kuruması
  - 4- Renginin bal sarısı bir renkte olması,
  - 5- Düzgün boğumlu (ek yerleri) olması lazımdır. 6

2.2.1.3. Kıskaç

Çift taraftan bağlanan genellikle asma ağacından yapılan balaban kamışına takılan parçadır. Ağacın sert olan kısmından yapılmaktadır. Ses tonunu ve akordunu ayarlamak için kullanılır. Kamışın daha rahat çalınmasında sağlar. Kıskaçın diğer ismi maşa olarak bilinir.⁷

Balaban çalındıktan sonra kamışın ağzının açılmaması için kamışın üst kısmına takılan bölüme ağızlık denir.

Şekil 2.3. Kıskaç (Zafer EREN özel arşiv)

⁶ Yılmaz, A. (2003). **Mey Metodu**. Yayınlanmamış Kitap. İstanbul, s.7

⁷ Ataman,Sadi Yaver. ‘‘Mey’’, T.F.A, C.1, s.18, Ankara, 1951, s.278

3. BALABANIN TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Balabanın 1,5 oktava yakın ses dizimi vardır. Küçük oktavın “la” sesinden başlayarak (balabana göre değişir) ikinci oktavın “do#” hatta “Re” sesine ulaşmak mümkündür. Bu seslere ulaşmak ancak ileri düzeyde balaban bilgisi ve çalma deneyimi gerektirir.

Şekil 3.1. Balabanın Ses Aralığı (Zafer EREN özel arşiv)

Balaban sanatçıları kullandığı müziğe göre akordlarını kendileri ayarlar. Sağlıklı olarak her ses tonu için ayrı bir balaban gövdesi ve kamışı kullanılmalıdır. Örneğin “do” kararda bir parçayı icra ederken “do” balaban gövde ve ona uygun olan karakterde kamış kullanılmalıdır. Kamışların boyu ses farklılıkları yarattığı gibi ana etken ise balaban gövdeleridir. Kullanılan kamış ve gövde bir insanın vücuduyla özdeşleştirildiğinde kol ve bacak gibi uyumlu olmalıdır .Balaban sanatçıları kullandığı müziğe göre akordlarını kendileri ayarladığı gibi bazı müzisyenler ise akordlarını âşık sazına göre yapar. Balaban dem tutularak (uzun ses) çalındığı gibi sazlarla birlikte melodiye de eşlik eder.

Bir orkestrada;

- Solo Balaban
- Dem Balaban
- Bas Balaban (Daha uzun ve kalın sese sahip) kullanılır.

Balabanın icrasında en önemli nokta nefestir. Bunun yanında diyafram nefesini kullanmak avantaj sağlar (Nefes çevirmek).Balabanın icrasında düzgün duruş, düzgün parmak pozisyonunu alış ve sağlıklı nefes çok önemlidir.

Balaban karakteristik özelliği ile diğer sazlardan farklılık göstermektedir. İyi bir balaban icracısı dudak, nefes ve yürek üçlemesini iyi kullanmalıdır.Teknik olarak doğru çalabilirsiniz, dudaklarınızı kusursuz kullanabilirsiniz fakat yüreğinizle sazınız bütünleşmediği takdirde istediğiniz etkiyi bırakamazsınız.

Balabanın akordu ne kadar sağlıklı olursa icracı o kadar rahat eder çünkü doğru sesleri duyar ve çalar. Gövdeye taktığımız kamış hava şartlarından etkilenir. Buradan da anlaşıldığı gibi her sazda olduğu gibi balaban çalgısında da hava şartları etkindir. Bir müddet süre çalınmayan kamış kuruyup birbirine yapışacaktır. Yapışmış olan bu kamış yavaş yavaş nefes yoluyla iki dudağımız arasında nemlendirilerek çalma noktasına getirilmelidir. Nemlendirme süresi için 3-5 dk yeterlidir. Kamışımızı elimize alıp üflediğimizde ses çıkıyorsa, hazır duruma gelmiş demektir.

4. GENEL MÜZİK BİLGİLERİ

4.1. Nota Değerleri

Nota işaretleri, notaların sürelerine göre farklılık gösterir. Her bir notanın uzunluğunu vuruş sayısı ile ölçeriz. Aşağıdaki tabloda notaların kaç vuruş oldukları yani değerleri gösterilmiştir:

The diagram illustrates the relationship between note values and their stroke counts. It consists of six horizontal staves, each representing a different note value. The first staff shows a single whole note (Birlik Nota) with a duration of 4 strokes. The second staff shows two half notes (İkilik Nota) with a duration of 2 strokes. The third staff shows four quarter notes (Dörtlük Nota) with a duration of 1 stroke. The fourth staff shows eight eighth notes (Sekizlik Nota) with a duration of 1/2 stroke. The fifth staff shows sixteen sixteenth notes (Onaltılık Nota) with a duration of 1/4 stroke. The sixth staff shows thirty-two thirty-second notes (Otuzikilik Nota) with a duration of 1/8 stroke. Lines connect the notes between staves to show how they subdivide into smaller units.

Şekil 4.1. Nota Değerleri (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

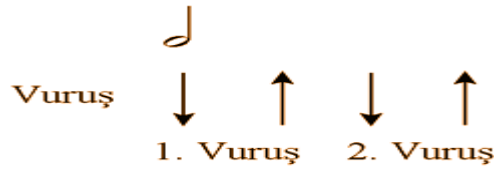
Notaların değerlerini vuruşlarla anlayabiliriz. Bir vuruşu ayağımızla vurduğumuzu düşünelim. Bir vuruş, ayağımızın aşığı inişi ve yukarı çıkışıyla ikiye bölünmüş olur. Böylelikle farklı nota değerlerinin vuruşları şöyle olur:

Birlik Nota:

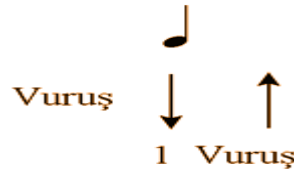
Şekil 4.2. Birlik Nota (Temel Müzik Eğitimi-Birgöl Serçe, Tolgahan Çoğulu)

İkilik Nota:

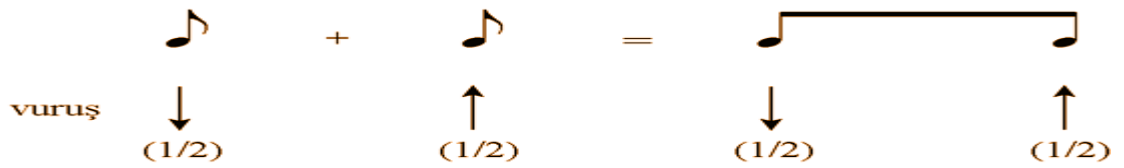
Şekil 4.3. İkilik Nota (Temel Müzik Eğitimi-Birgöl Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Dörtlük nota:

Şekil 4.4. Dörtlük Nota (Temel Müzik Eğitimi-Birgöl Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Sekizlik Nota:

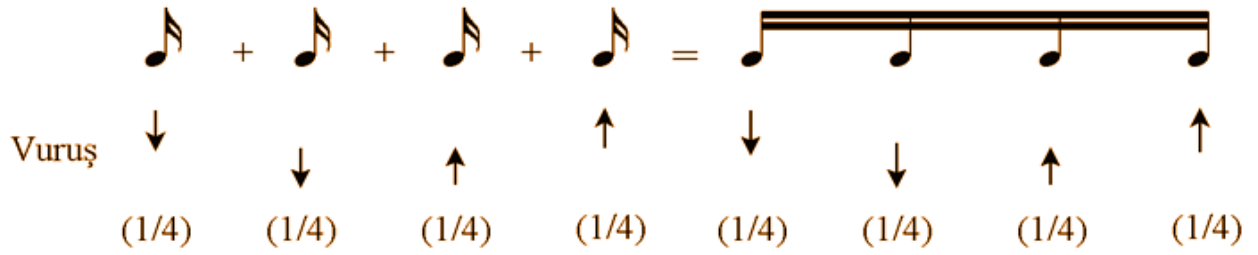

Şekil 4.5. Sekizlik Nota (Temel Müzik Eğitimi-Birgöl Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Not: Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, iki adet sekizlik nota yan yana gelirse yukarıdan iliştirilen bir çizgiyle birleştirilebilirler. Bu durum iki adetten daha fazla sekizlik notalar için de geçerlidir.

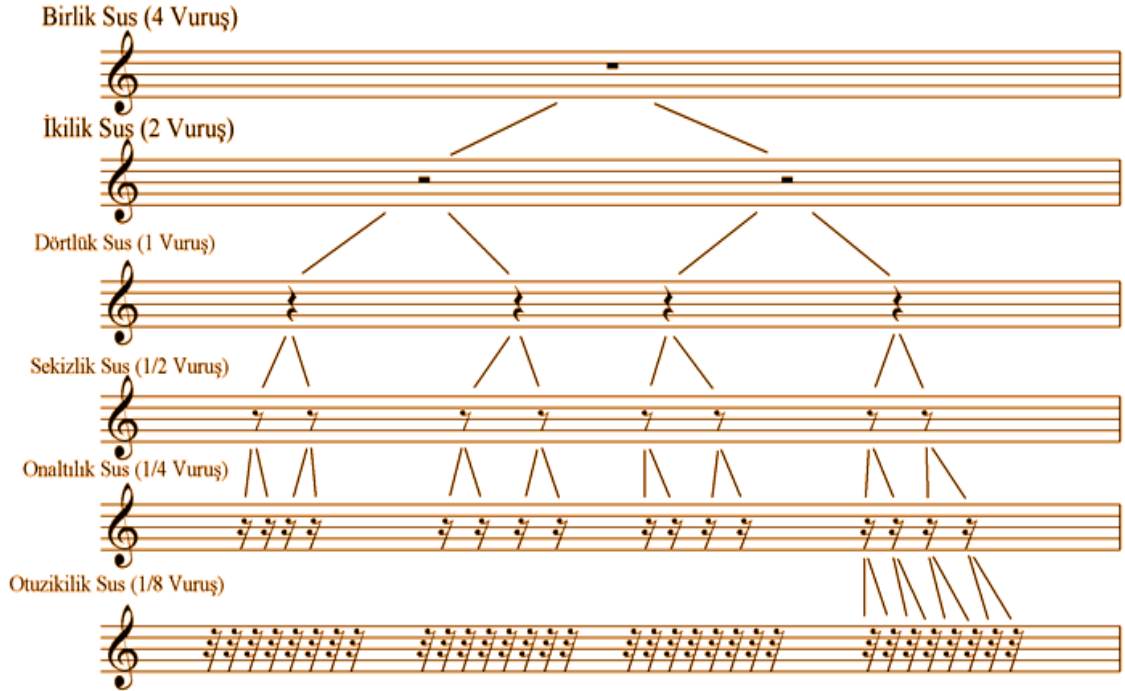
Onaltılık Nota:

Şekil 4.6. Onaltılık Nota (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

4.2. Sus Değerleri

Parça içerisinde enstrümanın ya da vokalistin sustuğu yerler *sus* (*es*) işaretleriyle gösterilir. Notalarda olduğu gibi her bir susun uzunluğunu da vuruş sayısı ile ölçeriz. Aşağıdaki tabloda susların kaç vuruş oldukları yani değerleri gösterilmiştir:

Şekil 4.7. Sus Değerleri (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

4.3. Bağ

Bir notanın nota değerini uzatmak için bağ kullanılabilir. Eğer yan yana duran iki nota, aynı sesi veriyorsa ve bağ işaretiyle birbirlerine bağlı ise, birinci nota ikinci notanın nota değeri kadar uzar.

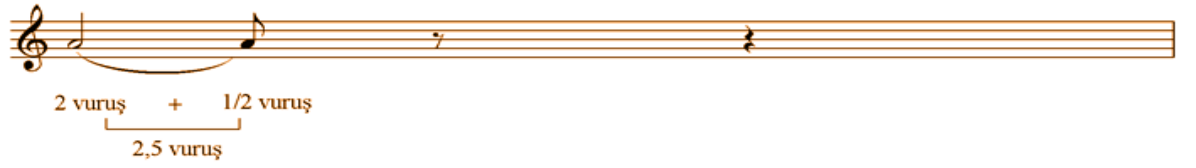
Örnek 1:

Şekil 4.8. Bağ (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Bu örnekte 4 vuruş değerinde La notası, 1 vuruş değerinde La notasına bağ işareti ile bağlanmıştır. Böylelikle La notası 5 vuruş uzunluğunda çalınacaktır.

Örnek 2:

Şekil 4.9. Bağ (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Bu örnekte 2 vuruş değerinde La notası, 1/2 (yarım) vuruş değerinde La notasına bağ işareti ile bağlanmıştır. Böylelikle La notası 2,5 vuruş uzunluğunda çalınacaktır.

Örnek 3:

Şekil 4.10. Bağ (Temel Müzik Eğitimi-Birgül Serçe, Tolgahan Çoğulu)

Bu örnekte 1 vuruş değerinde La notası, 1/4 vuruş değerinde La notasına bağ işareti ile bağlanmıştır. Böylelikle La notası 1,25 vuruş uzunluğunda çalınacaktır.

4.4. Değiştirici İşaretler

Herhangi bir dizide önüne konduğu notayı tizleştiren, pesleştiren veya bu şekilde tizleşmiş veya pesleşmiş sesleri eski haline döndürmek için kullanılan işaretlerdir (Aliterasyon). Değiştirme işaretleri bir ölçü içinde oktav farkı olsa da aynı ismi taşıyan bütün notaları etkiler. Önüne değiştirici işareti konmuş olan nota bir sonraki ölçüde yine diyezli veya bemollü olarak icraedilecekse yine işaret koymak gerekir.

b	Bemol: Önüne geldiği notayı yarım ses kalınlaştırır.
#	Diyez: Önüne geldiği notayı yarım ses inceltir.
n	Naturel: Değişime uğramış notayı normal hale getirir.

şekil 4.11. Değiştirici İşaretler (Zafer EREN Özel Arşivi)

4.5. Tekrar İşaretleri

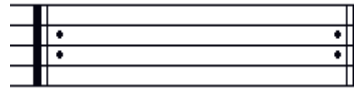
Bir müzik eserinde en az iki veya daha çok ölçüleri tekrar etmek için kullandığımız işaretlere tekrar işaretleri denir.

Senyo: Bir müzik eserinde ikinci defa konulduğu yerden birinci defa konulduğu yere dönüleceğini ve son yazılan yerde (fine) bitirileceğini belirtir.

şekil 4.12. Senyo (Zafer EREN Özel Arşivi)

Reprise: Genellikle başa dönüleceğini ve ikinci defa görüldüğü yerden birinci defa görüldüğü yere dönüleceğini belirtir.

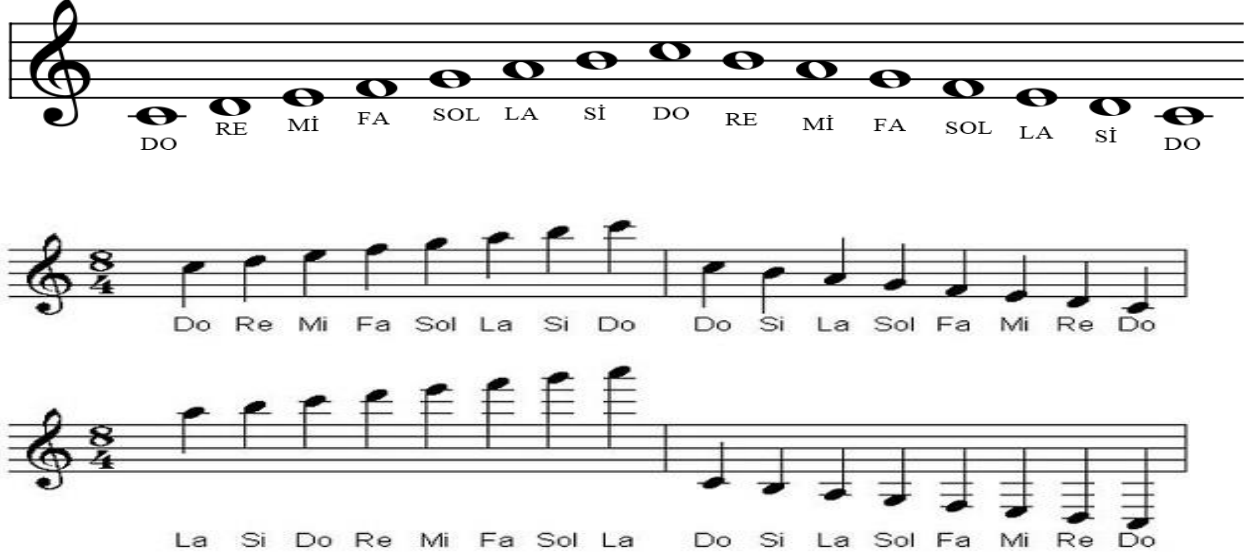
şekil 4.13. Reprise (Zafer EREN Özel Arşivi)

Ölçü tekrar işareti: Bir ölçüdeki notalar tekrar edileceği zaman kullanılır.

Şekil 4.14. Ölçü Tekrar İşareti (Zafer EREN Özel Arşivi)

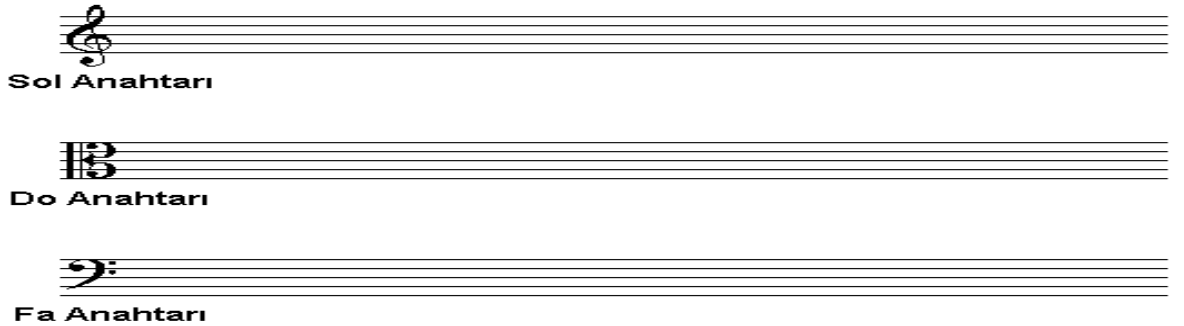
4.6. Notaların Porte Üzerinde Sıralanışı

Şekil 4.15. Notaların Porte Üzerinde Sıralanışı (Zafer EREN Özel Arşivi)

Dizekte başladığı çizgideki notaya adını veren notaların okunmasını ve isimlendirilmesini sağlayan işaretlere Anahtar denir. Anahtar dizeyin baş tarafına konulur.

Üç anahtar vardır. (Do-Sol-Fa)

Şekil 4.16. Anahtar Çeşitleri (Temel Müzik Teorisi-Selçuk KORKU)

4.7. Parmak Ve Dudak Pozisyonu

Balaban çalınırken sol el üstte sağ el ise alt kısmında olmalıdır. Parmaklarımız, gövde üzerindeki deliklerin üzerine denk gelecek şekilde durmalıdır. Gövde üzerindeki delikleri kapatırken parmaklarımızın orta ve uç boğumlarını kullanarak hava almayacak şekilde kapatmalıyız. Parmaklarımızı kapatırken çok fazla bastırmamalıyız. Parmaklarımızı deliklerin üzerine fazla bastırmadan ve daha fazla yukarıya kaldırmadan kullanmamızda yarar var. Balabanın iki çeşit çalma tekniği vardır. Yanaklar şişirilerek ve diyafram kasını kullanarak. Yanaklar şişirildiği zaman balabanın sesinde azalma görülür. Bunun nedeni sadece yanakta birikmiş havadır. Diyafram kasını kullanarak çalındığı zaman ise balaban sesi yükselir, nağmelerde dudaklar yardımıyla yapılır. Yanaklardaki şişlik ise sadece nefes çevirme zamanında görülür.

Resim 4.17. Diyafram Kasını Kullanarak
(Zafer EREN Özel Arşiv)

Resim 4.18. Yanakları Şişirerek Üfleme
(Zafer EREN Özel Arşiv)

Balabanı tutuş biçimlerine çok dikkat etmeliyiz. Parmak pozisyonları olarak iki çeşit pozisyon vardır. Beş parmak pozisyonu ve sekiz parmak pozisyonu.

5 Parmak Pozisyonu: Sol elin küçük parmağı boşta (sağ başparmağımızı da destek için kullandığımızı sayarsak) sağ elin parmaklarında boşta kalan kk serçe parmak ve yüzük parmaktır.

Şekil 4.19. Beş Parmak Pozisyonu (Zafer EREN zel Arşiv)

8 Parmak Pozisyonu: Sağ baş parmağımızı destek için kullandığımızı sayarsak bütün parmaklar kullanılır. Bu pozisyonda amaç la notasını icra etmektir.

Şekil 4.20. Sekiz Parmak Pozisyonu (Zafer EREN zel Arşiv)

4.7.1. Doğru ve Yanlış Tutuş Pozisyonları

Şekil 4.21. Doğru Tutuş Pozisyonu
(Zafer EREN Özel Arşiv)

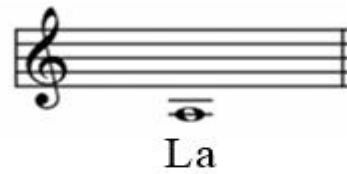

Şekil 4.22. Yanlış Tutuş Pozisyonu
(Zafer EREN Özel Arşiv)

4.8. Balaban Üzerinde Notaların Yerleri (Re Balabana Göre)

İyi bir balaban icracısı birinci oktavın “La” notasından ikinci oktavın do# ve re notalarına kadar ulaşır. İkinci oktavın re notasına ulaşmak için dudak ve nefesi ustaca kullanmak gerekmektedir.

Şimdi birinci oktavın “La” notasından ikinci oktavın “Do” notasına kadar parmak pozisyonlarını resimlerle görelim.

Şekil 4.23. (Zafer EREN Özel Arşiv)

“La” (1. Oktav)

Sekiz parmak dediğimiz pozisyon kullanılır.

“Si” bemol (8 Parmak): Birinci oktavda si bemol notasını icra ederken sağ elin serçe parmağı boşta kalır. Diğer bütün parmaklar kapalı pozisyonudadır.

şekil 4.24. Si bemol (Zafer EREN zel Arşiv)

“Si” bemol (5 Parmak)

Şekil 4.25. (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Si” (8 parmak): Şekilde görüldüğü gibi sol elimiz tamamen kapalı, sağ elimizin ise yüzük parmağı yarım kapalıdır.

Şekil 4.26. Si 8 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Do” (8 parmak): Sol elimizin parmakları kapalı, sağ elimizin ise sadece serçe ve yüzük parmağı açıktır.

Şekil 4.27. Do 8 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Do” (5 parmak): Şekilde görüldüğü gibi her iki elimizin serçe parmakları boştaadır.

Do# sesine, en son kapalı olan parmak yarım açılarak ulaşılır.

Şekil 4.28. Do 5 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

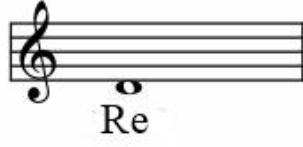
“Do#” :

Şekil 4.29. Do diyez 5 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Re” (8 parmak): Sol elin parmakları kapalı, sağ elimizin ise işaret parmağı kapalı konumdadır.

Re# sesine kapalı olan en son parmak yarım açılarak ulaşılır.

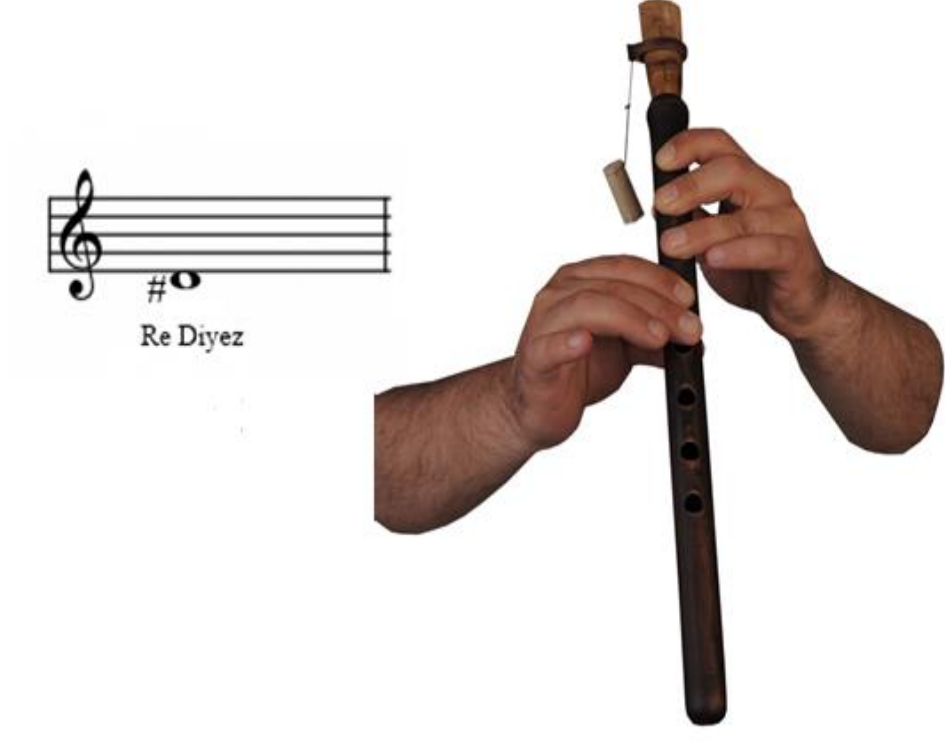
Şekil 4.30. Re 8 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Re” (5 parmak): Sol elin serçe parmağı boşta, sağ elin ise yzük ve serçe parmağı boş konumundadır.

şekil 4.31. Re 5 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

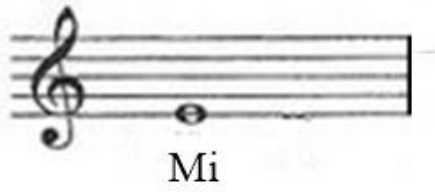
“Re#” :

Şekil 4.32. Re# (Zafer EREN Özel Arşiv)

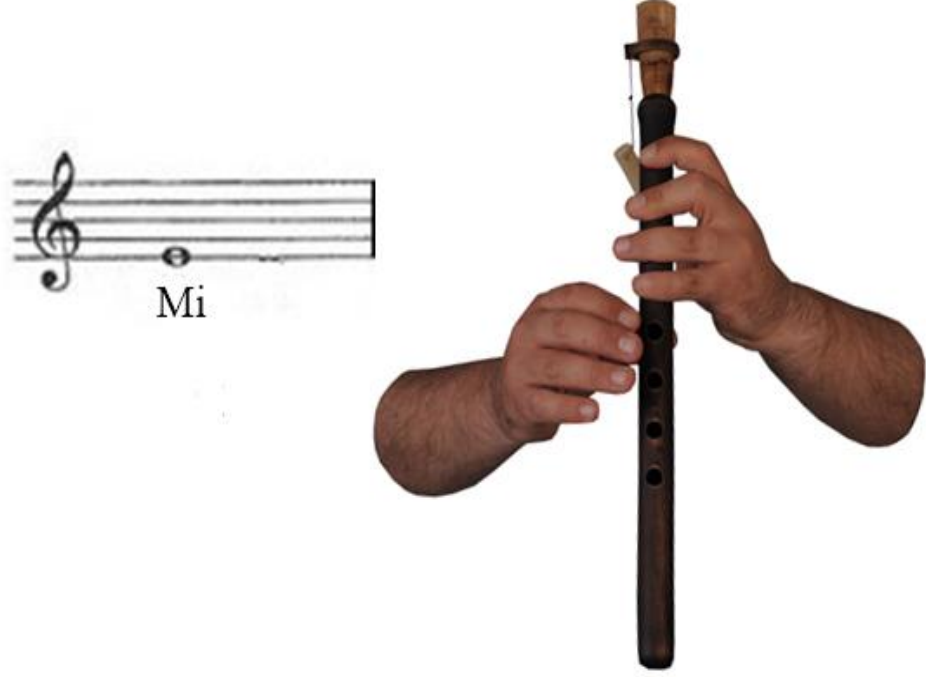

“Mi” (5 Parmak): Sol elimizin serçe parmağı boşta, sağ elimizin ise işaret parmağı kapalı konumdadır.

şekil 4.33. Mi 5 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

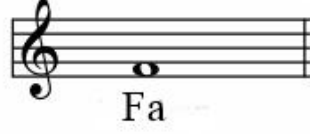
“Mi” (8 parmak): Sol el parmakları tamamen kapalı, sağ elimiz ise açık konumdadır.

Şekil 4.34. Mi 8 Parmak (Zafer EREN Özel Arşiv)

“**Fa**” : Her 2 pozisyonda da aynı parmaklar kullanılır. Sol elin serçe parmağı açık, sağ el parmakları komple açıktır.

Fa# sesine, kapalı olan en son parmak yarım açılarak ulaşılır.

Şekil 4.35. Fa (Zafer EREN Özel Arşiv)

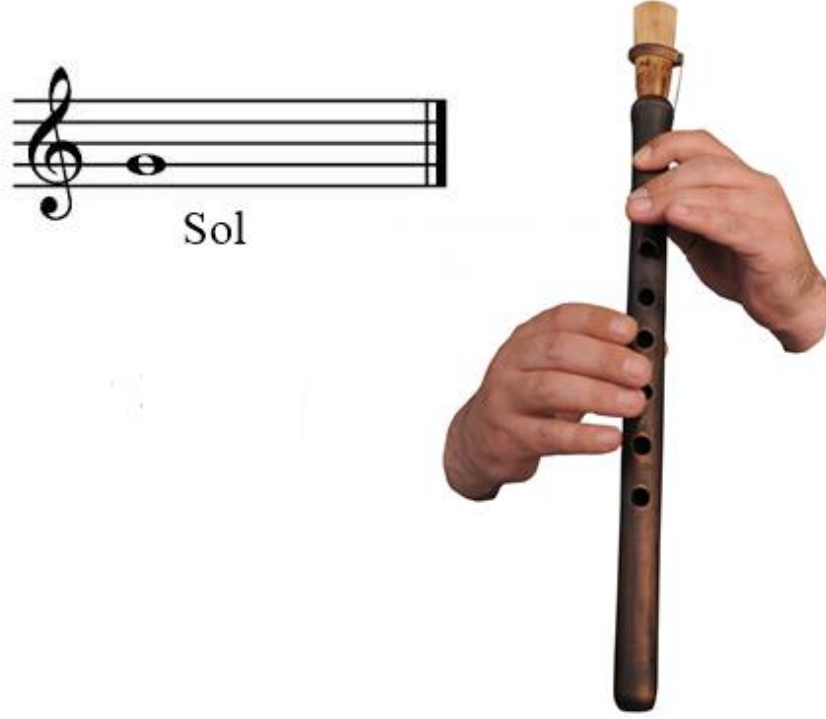
“Fa#” :

Şekil 4.36. Fa# (Zafer EREN Özel Arşiv)

“**Sol**”: Sol elin baş parmağı, işaret ve orta parmağı kapalı, diğer bütün perdeler ise açık konumdadır.

Sol# sesine kapalı olan en son parmak yarım açılarak ulaşılır.

Şekil 4.37. Sol (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Sol” Yandan Görünüm:

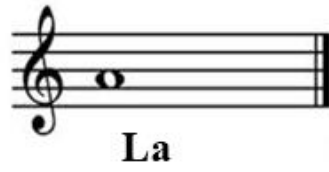
Şekil 4.38. Sol (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Sol#”:

Şekil 4.39. Sol# (Zafer EREN Özel Arşiv)

“La”(2. Oktav) : Sol elin baş parmağı ve işaret parmağı kapalı konumda, diğer bütün perdeler açık konumdadır.

Şekil 4.40. La 2.Oktav (Zafer EREN Özel Arşiv)

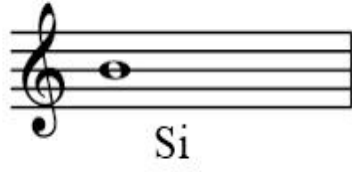
“Si” Bemol (2. Oktav): Bütün perdeler açık, sol elimizin baş parmağı yani arka delikteki perde yarım kapalıdır. Bu durum bazen kamışın özelliğine göre ve üfleme şiddetine göre de değişiklik gösterebilir.

Şekil 4.41. Si Bemol (Zafer EREN Özel Arşiv)

“Si” (2. Oktav): Sol elin işaret parmağı açık, sağ elin ise yüzük ve serçe parmağı açık konumdadır.

Şekil 4.42. Si (Zafer EREN Özel Arşiv)

2. Oktav Do, Do#, Re notaları dudak ve nefes yoluyla ustalık gerektiren bir teknikle çıkar.

Balaban Çalgısının Tablo Üzerinde Notalarının Gösterimi

Akor Deligi	LA	SI ^b (Demol)	SI	DO	DO [#] (diyez)	RE	MI ^b (Demol)	MI	FA	FA [#] (diyez)	SOL	SOL [#] (diyez)	LA	SI ^b (Demol) 2.akt.	SI	DO	DO [#] (diyez)	RE
1	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○
Arka	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○
3	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○
4	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
5	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
6	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
7	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
8	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

● Kapalı ○ Yan kapalı ○ Açık

Şekil 4.43. (Samedov,A. Balaban Metodu)

5. ETÜT ÇALIŞMALARI (Re Balabana Göre)

Balaban Sesleri Üflerken; Üfleme ve Tutuş Pozisyonu Olarak En Uygun Fa Sesi ile Başlanmalıdır.

✓ Bu işareti gördüğümüz yerde nefes almalıyız .

1.-2.-3. Parmaklar için uzun üfleme egzersiz

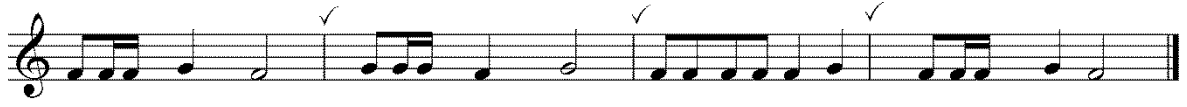

Şekil 5.1. Fa (Zafer EREN Özel Arşiv)

Şekil 5.2. Sol (Zafer EREN Özel Arşiv)

FA ve SOL sesleri ile Alıştırma

1.-2. Parmaklar için egzersiz

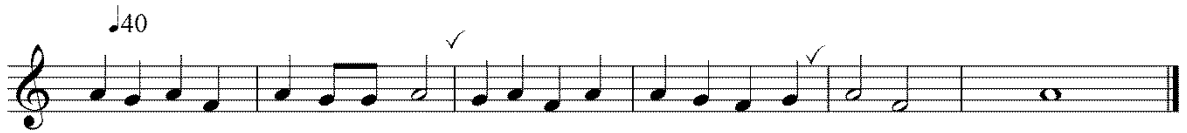

LA

Şekil 5.3. La (Zafer EREN Özel Arşiv)

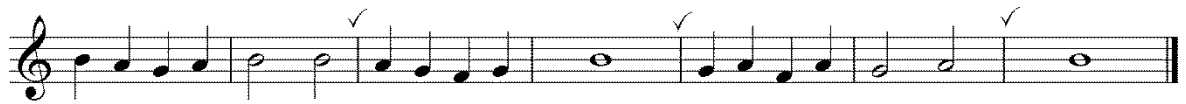
FA - SOL - LA Sesleri ile Alıştırma

1.-2.-3. Parmaklar için egzersiz

Si $\text{♩}40$

Şekil 5.4. Si (Zafer EREN Özel Arşiv)

DO

Şekil 5.5. Do (Zafer EREN Özel Arşiv)

Öğrenilen Tüm Seslerle Alıştırmalar

Do-Fa geniş ve aralıklı atlamalı ses egzersizi

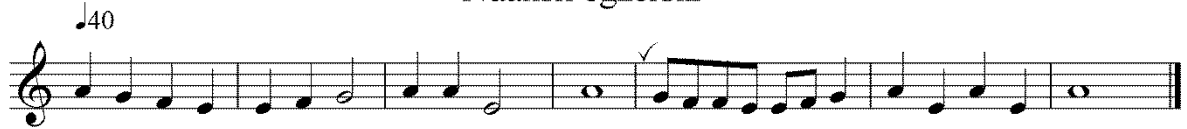
Mİ

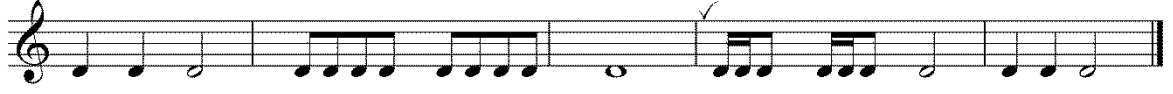
Şekil 5.6. Mi (Zafer EREN Özel Arşiv)

ALİŞTİRMA

Nüanslı egzersiz

RE

Şekil 5.7. Re (Zafer EREN Özel Arşiv)

ALİŞTIRMA

♩40

Geniş ve aralıklı atlamalı ses egzersizi

Do sesi için egzersiz

DO

♩40

Şekil 5.8. Do (Zafer EREN Özel Arşiv)

ALİŞTIRMA

Bağlar: Notalar Sürelerinde ve Tek Nefeste üflenmelidir.

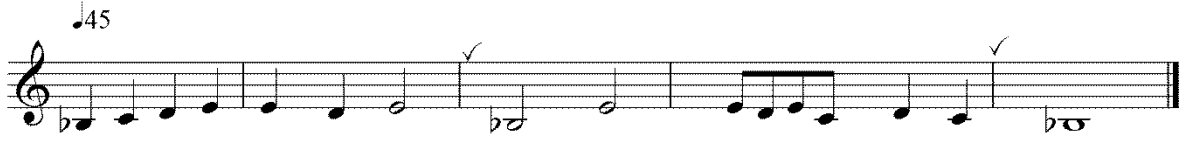
♩60 Nüanslı Egzersiz

♩40 Si b

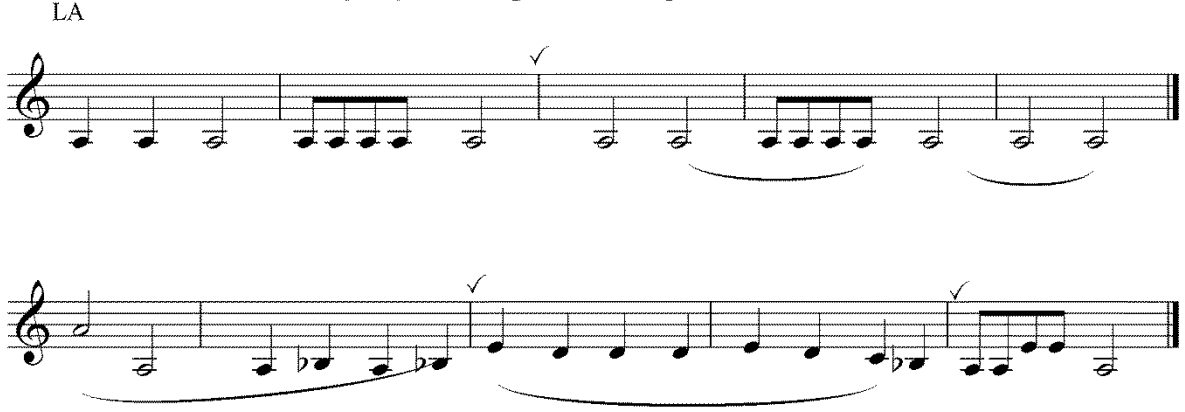
Şekil 5.9. Si (Zafer EREN Özel Arşiv)

ALİŞTİRMA

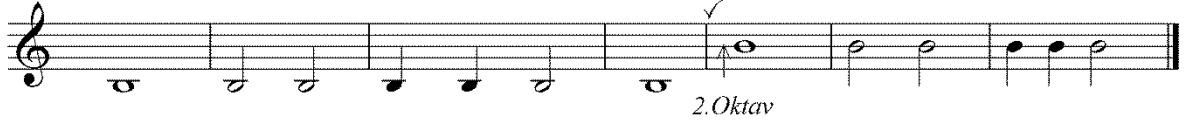

Parmak alıştırma egzersizi 8. parmak kullanımı

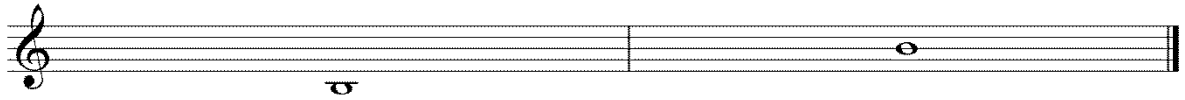
Şekil 5.10. La (Zafer EREN zel Arşiv)

Si Naturel (ı) 1. Oktav Si sesi için egzersiz(1. oktav ve 2. oktav)

1. Oktav Si 7. Parmak Yarım Kapalı Olmalıdır.

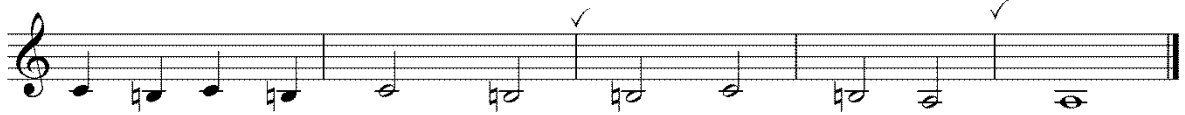
2. Oktav

7. Perdeye Kadar Parmaklar Kapalı

1. Perde Açık (2,3,4,5) Kapalı olmalıdır.

ALIŞTIRMALAR (C-B-B ı-A)

OKTAV SESLERDE ALIŖTIRMALAR

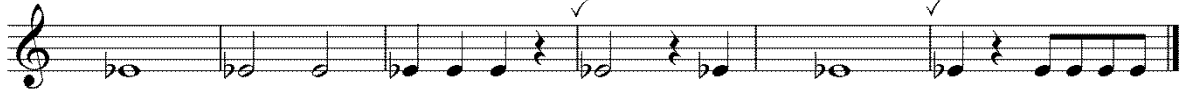
Do Diyez (C #) / Re Bemol (D b)

Do (#) ve Re (b) Notaları Anormonik Notalardır. Anormonik : YazılıŖları ve OkunuŖları Farklı ama SesteŖ Notalardır.

Re Diyez (D #) / Mi Bemol (E b)

♩40

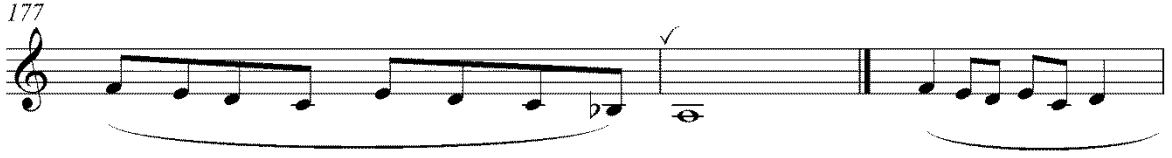
Fa Diyez (F #) / Sol Bemol (G b)

Anormonik Ses Düzeni sesteŖ Olan Tüm Notalarda Aynıdır.

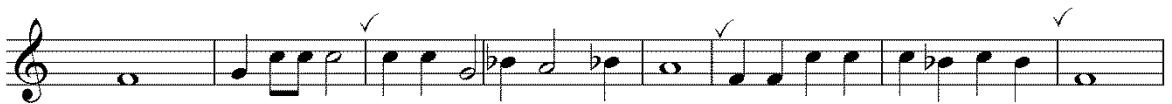

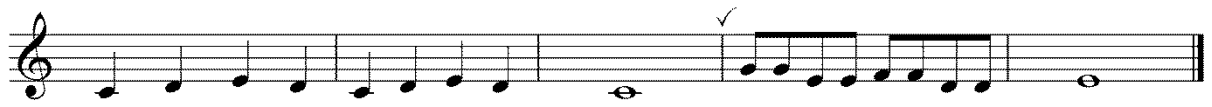
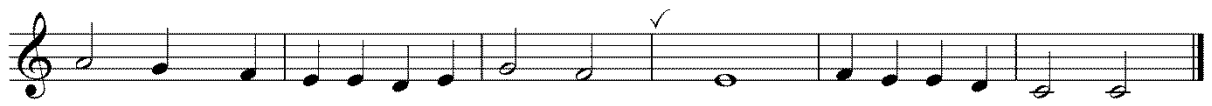
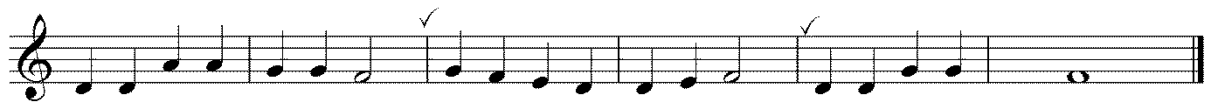

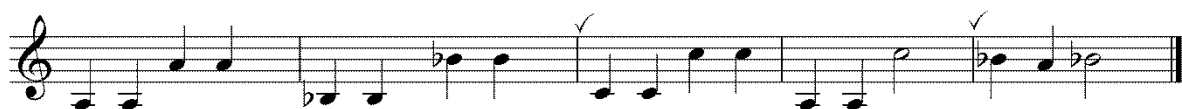
Bitişik aralıklı ve bağlı notalarla ses ve parmak egzersizleri

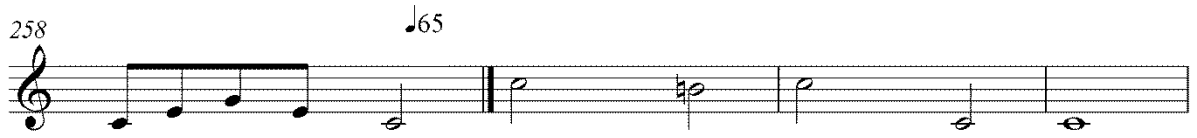
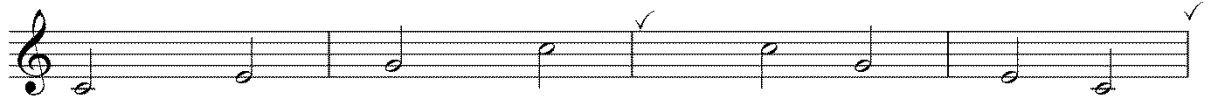
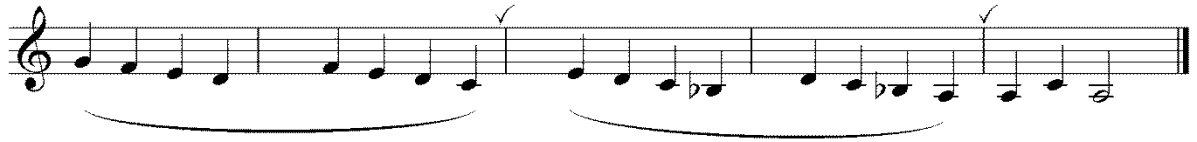

GENEL ETÜT ÇALIŞMALARI

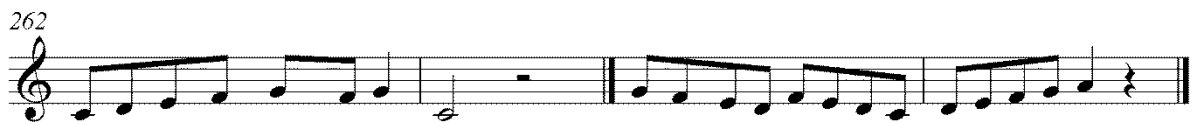
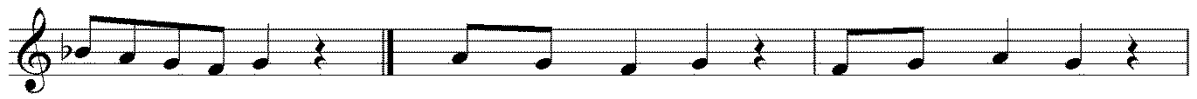

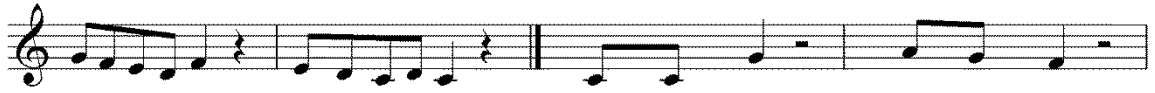

ESLİ (SUS) ETÜTLER

Esli çalışmalar ve parmak egzersizleri

266

72

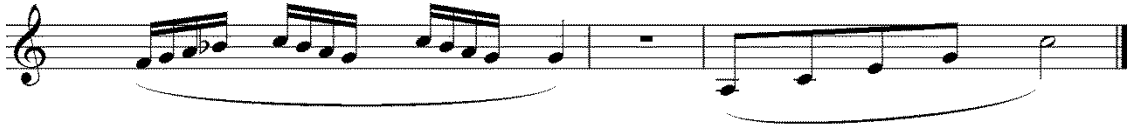
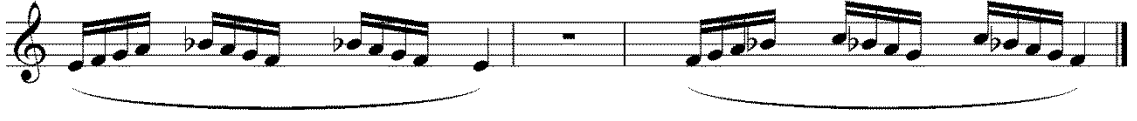
ÜÇLEME (TRIOLE) ETÜTLER

Bağlı notalarla egzersiz çalışması

♩60

6. SONUÇ

Amatör olarak başladığım balaban, yıllar geçtikçe bende bir sevdaya dönüştü. Yüksek lisans eğitimimi özellikle balaban üzerine yapmak istememin en büyük nedeni: Türk tarihi kadar eski bu enstürüman hakkında literatürde teknik, yeterli bilgi, belge ve düzey geliştirecek metod, etüd gibi profesyonel çalışmaların olmayışıdır. Alihan Samedov dışında türkçe balaban metodu yoktur. Balaban hakkında yazılmış makaleler, bilgiler Rusçadır. Maalesef bunlar da türkçeye çevrilmemiştir. Türk insanı balabanı yeteri kadar tanımamaktadır. Türkiye’de ise balabanı iyi icra edenler bu işin teorik yanıyla uğraşmamakta; teorik yanıyla uğraşanlar ise balabanı iyi icra edememektedir. Teorik alanın yetersiz kalması balabanın ilkel kalmasına neden olmuştur.

Hazırlanan balaban etüdü, re kararlı balaban için yazılmıştır. Başlangıç düzeyi olarak hazırlanan bu etüt yeni öğreneceklere yöneliktir. Bu metotta verilen teknik bilgiler etütlerle pekiştirilerek ve egzersizlerle de tekrar yapılarak, ilerleme sağlanacağı düşünülmüştür. Etütler içerdikleri bilgilerle müziksel eserleri teknik açıdan doğru ve güzel seslendirilmesini amaçlamıştır. Bu yönüyle etütler çok önemli bir işleve sahiptirler. Elbetteki bu süreç içerisinde çeşitli zorluklarla karşılaşma olacaktır. Bu zorlukların başında teknik güçlükler gelmektedir. Kullanılan kamış ve gövde çok önemlidir. Kamışın cisni, gövdenin ağaç kalitesi, perdelerinin uyumu çok iyi olmalıdır. Bunun yanında nefes ve yürek uyumu birbirini tamamlamalıdır. Balaban icrasında en önemli nokta nefestir. Bunun yanında diyafram nefesini kullanmak avantaj sağlar. Düzgün duruş, düzgün parmak pozisyonu çok önemlidir. Teknik olarak doğru çalabilirsiniz. Dudaklarınızı kusursuz kullanabilirsiniz fakat yüreğinizle birleşmediği takdirde, istediğiniz etkiyi bırakamazsınız. Balabanın akordu ne kadar sağlıklı olursa icracı o kadar rahat eder. Çünkü doğru sesleri duyar ve çalar.

Balabanla yakından ilgilenmek isteyenler teknik bilgiye ulaşamadıklarından içli ve yanık sesli balabanı yeteri kadar tanıyamamaktadırlar. Bu nedenle de balaban hak ettiği konumda değildir. Bu çalışmadaki amaç balabana ilgi duyanlara yardımcı olmaktır. Balaban eğitimi için hazırlanmış bu etüt, balabanın niteliklerini ve icra tekniklerini geliştirmek için hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

Ataman, Sadi Yaver. (1951) *Mey.*. T.F.A, Ankara.

Samedov,A.(2008) *Balaban Metodu*. İstanbul.

Say, A, (2005). *Müzik Sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Yalçinkaya,B.(2010).*Flüt eğitiminde geleneksel Türk müziği eserlerinin seslendirilmesine yönelik oluşturulan “Etüt Yazma Modeli” ve bu modelle bestelenen “Özgün Etütler”in öğrenci başarısı üzerine etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, A. (2003). *Mey Metodu*. Yayınlanmamış Kitap. İstanbul.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*. (1992) İstanbul.

Serçe B., Çoğulu T. (2010). *Temel Müzik Eğitimi*. İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

02.06.1974 tarihinde Amasya'nın Taşova ilçesinde doğdu. Müziğe olan ilgisi küçük yaşlarda başladı. İlk, orta ve lise öğrenimini Taşova'da bitirdi. 1998 yılında Van 100. Yıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 1998'de Kilis'te göreve başladı. 1998 – 2014 yılları arasında Gaziantep Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi ve Amasya Eğitim Fakültesinde dönem dönem müzik derslerine girdi. Ayrıca Amasya Eğitim Fakültesinde Türk Halk Müziği koro şefliği yaptı. 2014 yılında T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Programında Yüksek Lisans Öğrenim hakkı kazandı. Halen müzik öğretmeni olarak Amasya Güzel Sanatlar Lisesinde mesleğine devam ediyor.

